

Livskraftscentralen

ANVISNING FÖR KOMMUNERNA

Kommunens vattentjänstplan

I reformen av lagen om vattentjänster som trädde i kraft i början av 2026 har kommunens ansvar för att utveckla vattentjänsterna inom sitt område preciserats. Genom reformen åläggs kommunen att utarbeta **en vattentjänstplan**. Planen är ett centralt verktyg för att fullgöra kommunens ansvar för att utveckla och ordna vattentjänsterna.

VARFÖR BEHÖVS EN VATTENTJÄNSTPLAN?

- redogör för kommunens vilja, strategiska riktlinjer och åtgärder för att utveckla vattentjänsterna
- förbättrar planmässigheten inom vattentjänsterna
- stöder planeringen av områdesanvändningen
- förutser förändringar i verksamhetsmiljön (t.ex. avfolkande områden, klimatförändringen)
- främjar samarbetet mellan vattentjänstverken
- hjälper till att samordna planering av vattentjänster enligt olika lagstiftningar

VAD SKA BEAKTAS NÄR PLANEN UTARBETAS?

- den regionala allmänna planeringen av vattentjänsterna
- kommunens planer för områdesanvändning (planläggning, markanvändningsstrategi med mera)
- den genomförda samhällsutvecklingen
- helheten för vattentjänsterna i hela kommunen, även i områden utan centraliserade vattentjänster
- säkerställande av funktionsförmågan hos de vattentjänstverk som är verksamma inom kommunen

Planen ska utarbetas tillsammans med områdets vattentjänstverk och partivattentjänstverk. Vid behov ska även grannkommuner och andra centrala aktörer bjudas in, såsom räddningsverket, välfärdsområdet eller mindre aktörer inom vattentjänsterna som inte uppfyller lagens definition av vattentjänstverk.

GODKÄNNANDE, UTLÅTANDEN OCH OFFENTLIGHET

Ett utlåtande om planen ska begäras från tillsynsmyndigheterna innan den godkänns. Begäran om utlåtande från livskraftscentralen adresseras till enheten för vattentjänster i livskraftcentralen i Sydöstra Finland. Utlåtande ska även begäras från kommunens hälsoskyddsmyndighet och kommunens miljöskyddsmyndighet. Godkännandet sker enligt kommunens förvaltningsstadga. Planen ska publiceras i datanätet. Om planen innehåller sekretessbelagda uppgifter får dessa inte publiceras, utan bör redan under arbetet med planen avskiljas i separata bilagor.

TIDSPLAN OCH UPPDATERING

Vattentjänstplanen ska utarbetas senast **vid utgången av 2027**. Kommunen är skyldig att hålla planen uppdaterad.

PLANENS INNEHÅLL

Översikt över kommunens vattentjänster

En översikt är en beskrivning av de nuvarande och framtida användarna av vattentjänster inom kommunen samt de aktörer som producerar tjänsterna. Dessa omfattar kommunägda vatten- och parti-vattentjänstverk, kundägda vattentjänstandelslag samt andra eventuella privatägda aktörer inom vattentjänsterna. I detta avsnitt anges också de parter som deltagit i arbetet med att utarbeta planen. Översikten innehåller dessutom en sammanfattning av hur vattentjänsterna ordnas och vilka vattentjänster som finns inom kommunens område. Det är också önskvärt att översikten beskriver hur vattentjänster tryggas för de mest utsatta grupperna i kommunen, såsom personer i hemlöshet.

Samhälls- och befolkningsutveckling

I vattentjänstplanen presenteras basuppgifter om kommunens befolkningsprognoser, den förväntade utvecklingen av näringsstrukturen samt planläggningsläget. Dessa uppgifter är viktiga för utvecklingen av kommunens vattentjänster. Vid framtagandet av informationen kan man till exempel använda kommunstrategin och planläggningsöversikten som underlag.

Servicenivån för vattentjänsterna

I vattentjänstplanen beskrivs vilken servicenivå för vattentjänster som eftersträvas i kommunen. Syftet med denna beskrivning är att stödja utvecklingen av vattentjänsterna i hela kommunen. Servicenivån fastställs separat för varje vattentjänstverk som verkar i kommunen, och arbetet görs i samarbete med det berörda verket.

Den eftersträlvade servicenivån kan omfatta flera utvecklingsområden, och vid fastställandet kan man utnyttja exempelvis vattentjänstverkens egna planer. Kommunen beslutar själv hur beskrivningen av servicenivån presenteras i vattentjänstplanen.

Samarbete inom vattentjänsterna

Kommunen ska utveckla vattentjänsterna inom sitt område i samarbete med de vattentjänstverk och partivattentjänstverk som finns i området samt med andra kommuner och andra centrala aktörer. Inom många kommuner verkar även flera kundägda vattentjänstandelslag, vars verksamhet är viktig för de vattentjänster som finns tillgängliga i kommunen. I vattentjänstplanen ska kommunens samarbete med vattentjänstandelslagen och eventuella mål för detta beskrivas. Dessa kan exempelvis omfatta stöd för andelslagens verksamhet, sammanslagning med kommunens vattentjänstverk eller samarbete mellan kommunens vattentjänstverk och områdets vattentjänstandelslag i beredskapsfrågor. I samband med utarbetandet av planen kan det också vara nödvändigt att fastställa de verksamhetsmodeller och villkor som ska tillämpas när ett andelslag ansluts till kommunens vattentjänstverk.

Vattentjänstverkens verksamhetsområden och kommunens skyldighet att ordna vattentjänster

I vattentjänstplanen presenteras vattentjänstverkens nuvarande verksamhetsområden samt behovet av förändringar inom kommunens område. För att identifiera förändringsbehoven bör man granska om det på vissa områden finns:

- kommunens skyldighet att ordna vattentjänster (6 § i lagen om vattentjänster)
- behov av ett nytt verksamhetsområde
- behov av att utvidga eller inskränka ett verksamhetsområde

De uppgifter som samlas i planen används senare som underlag för beslut om verksamhetsområden. Planerna för verksamhetsområdena illustrerar var centraliserade vattentjänster finns och var sådana planeras i framtiden. De beskrivningar som presenteras i vattentjänstplanen är dock inte bindande. Beskrivningarna ska presenteras tydligt, och man kan använda både textbeskrivningar och eventuella kart- eller geodataunderlag.

ATT NOTERA: ENLIGT DEN REVIDERADE LAGEN OM VATTENTJÄNSTER ÄR KOMMUNEN SKYLDIG ATT GODKÄNNA VATTENTJÄNSTVERKENS VERKSAMHETSOMRÅDEN SENAST VID UTGÅNGEN AV ÅR 2030.

Produktion av vattentjänster

I vattentjänstplanen beskrivs de nuvarande och planerade produktionssätten av kommunens vattentjänster, alternativen för vattenförsörjning och spillvattenbehandling samt samarbetet med andra kommuner. Med beskrivningen av vattenförsörjningen avses att identifiera om de vattentjänstverk som är verksamma i området har tillräckliga råvattenkällor. Syftet är inte att presentera vattenuttag i detalj, till exempel som objektspecifik information, och uppgifternas offentlighet måste bedömas noggrant. Särskilt detta avsnitt av vattentjänstplanen kan bidra till att tydliggöra behovet av överkommunalt samarbete samt behovet av regional allmän planering av vattentjänsterna.

Ägarpolitik och ägarstyrning

I vattentjänstplanen beskrivs kommunens ägarpolitik för vattentjänster samt ägarstyrningen för de vattentjänstverk som är helt kommunägda eller står under kommunens bestämmande inflytande. De centrala frågorna i beskrivningen är:

- Hur organiseras styrningen av dessa vattentjänstverk?
- Hur medverkar kommunen i förvaltningen och verksamheten vid sådana vattentjänstverk?

Kommunen kan även vara delägare i vattentjänstandelslag inom sitt område, och i så fall ska kommunens roll i dessa andelslag beskrivas. Ägarstyrningen regleras också i kommunallagen, och beskrivningar som utarbetats i andra sammanhang kan utnyttjas i kommunens vattentjänstplan.

Myndigheter som ansvarar för kommunens vattentjänster

Lagen om vattentjänster förpliktar kommunen att i sin förvaltningsstadga fastställa vilka kommunala myndigheter som ansvarar för tillsyns- och utvecklingsuppgifter enligt lagen om vattentjänster (4 b §). I vattentjänstplanen beskrivs hur dessa uppgifter är ansvarsfördelade i kommunen.

Om kommunen använder samarbetsarrangemang enligt kommunallagen för att ordna sina tillsynsuppgifter, ska genomförandet beskrivas här. De tillsynsmyndigheter som är verksamma inom kommunens vattentjänster är miljöskyddsmyndigheten och hälsoskyddsmyndigheten.

ENLIGT LAGEN OM VATTENTJÄNSTER OMFATTAR KOMMUNENS UTVECKLINGSUPPGIFTER INOM VATTENTJÄNSTERNA:

- utveckling av vattentjänsterna
- ordnande av vattentjänsterna
- granskning och godkännande av verksamhetsområden
- deltagande i den regionala allmänna planeringen av vattentjänsterna
- säkerställande av kommunens ägande inom vattentjänsterna
- uppgifter som gäller kommunens förköpsrätt till vattentjänstegendom

LÄNKAR:

Bestämmelser:

- Lagen om vattentjänster 119/2001: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2001/119?language=swe>
- Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om vattentjänster (inkl. paragrafvisa motiveringar): <https://www.finlex.fi/fi/hallituksen-esitykset/2025/40?language=swe>
- Förordningen om vattentjänster 1173/2025: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2025/1173?language=swe>
- Promemoria om förordningen (på finska): [Muistio pdf](#)

Stödmaterial (på finska)

Material som tagits fram före lagreformen kan vid behov användas som stöd, till exempel vid fastställandet av servicenivån.

- Vesihuoltoalalle laaditut hyvän vesihuollon kriteerit: <https://www.vesilaitosyhdistys.fi/kehittaminen-ja-tutkimus/hyvan-vesihuollon-kriteerit-tyokalu/>
- Vesihuollon kehittäminen ja ohjaaminen -opas (Kuntaliitto 2016): <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2016/1739-vesihuollon-kehittaminen-ja-ohjaaminen>
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma ja palvelutason määrittelemine pähkinänkuoressa -opas (Kuntaliitto 2016) <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2016/1740-vesihuollon-kehittamissuunnitelma-ja-palvelutason-maaritleminen>

